
PIŠEM DA NE ZABORAVIMO

(Ibrahim Čikić, *GDJE SUNCE NE GRIJE*, II izdanje, Inicijativa mladih za ljudska prava, Crna Gora, Sarajevo, Podgorica, 2008.)

Raspad Jugoslavije, te njenog bratstva i jedinstva, pod čijom koprenom su se prikrivale mnoge nedemokratske radnje, stavile su na kušnju muslimanski/bošnjački narod, posebno u Sandžaku, gdje je, poslije Bosne i Hercegovine, bošnjačka zajednica bila brojčano najznačajnija. Aveti prošlosti su ponovo digle glavu, velikodržavni projekat – velikosrpski je marširao bez milosti, tražeći svoje granice, koje su davno zapisane u “Načrtaniju”, a kasnije potvrđene i u drugim dokumentima, sve do Memoranduma. Nizao se zločin za zločinom, trebalo je to zapisati, što čini Ibrahim Čikić, u svojoj knjizi *GDJE SUNCE NE GRIJE*. On

govori o sebi, ali to se samo čini. On je paradigma Sandžaka, Bosne i Bošnjaka na ovim područjima, govori o njima, jer dijeli njihovu sudbinu. S druge strane nalazi se front, koji je na sve spreman, kako bi samosvijest Bošnjaka bila zaustavljena, kako bi se oni marginalizovali, raselili, ostali u kaljuži velikosrpskog miljea. Montiraju im se politički procesi, izmišljaju “nove njihove države”, i sl. zbog čega moraju dospjeti u zatvor, tamo gdje sunce ne grije. Ono naravno nije samo grijalo u zatvoru, nego u takvoj državi (Jugoslaviji pod raznim imenima, da bi na kraju ostala dva oka Srbija i Crna Gora), gdje policija tuži, sudi, zatvara, muči i ubija.

U takav zatvor dospio je ili bolje reći bačen u tu tamnicu, glavni akter ove knjige, Ibrahim Čikić, sa kojim kako kaže “sudbina se poigra i dovede me među napaćene duše” (str. 25). Sa koliko se samo Bošnjaka sudbina poigrala, koliko je bilo napaćenih duša, koji su se našli u raljama “državnog terora”, bajne Juge.

A kakvi su to zatvori, ta mučilišta za Bošnjake, govori činjenica da se projektant Čikićeovog zatvora, Nijemac ubio, kada je vidio šta je napravio, koliko će ljudi proklinjati njegovo djelo. Šta vrijedi kada ga je njegovo djelo nadživjelo, u njegove ćelije su dospjeli Bošnjaci, komšije Ibrahimove. Ipak, Bijelo Polje se držalo, iako je u njemu ubijeno sve, što je imalo istočnjačka obilježja, turske građevine, mezarja, mahale i ostalo. To je to Ibrahimovo sjećanje, ali onda dolazi stvarnost, kako se zove i drugi dio knjige. Ona je sastavljena od škripe teških željeznih vrata, komandira gdje je svaki priča za sebe, od hiljadu kako i isto toliko zašto. Ibrahim pokazuje pravu bošnjačku dušu, on ne misli samo na sebe, nego razmišlja “Šta je sa ostalim Bošnjacima vani? Kakva li je njihova sudbina? Šta se njima sprema? Šta će biti sa mojom porodicom, braćom, sestrom, ocem, majkom, suprugom i malim Alijem?” (str. 41). Bosna se uvijek i svugdje misli, ona je za nas sve, bez nje smo niko, sa njom ipak ima nade.

A onda slika, brutalnost, krvožednost jednog sistema, čija se policija “kao razjareni šakal” baca na Ibrahima koji dolazi u ćeliju i ostaje iza zatvorenih vrata. Hapšenja idu kao na traci, čak to prenosi i TV. Poznaju oni i neke svoje komšije. Ništa nije neobično. Koliko je u Bosni i Hercegovini prepoznato komšija, poznanika, kolega sa radnog mjesta, nastavnika, i “uhvaćeno” u zločinima. Model je jedan, a primjena manje ili više slična.

Ibrahim to sve stoički podnosi. On je, zaista, primjer kako se i u ova-kvoj situaciji može ostati čvrst, kako i sam kaže u svojoj knjizi “savršeno sam miran, odlično držim koncentraciju, nisam uzbuđen. Znam da je mjesec Ramazan, znam da je i moj gospodar sa mnom” (str. 47).

Gdje je kraj zločinima prema Ibrahimu. Nema ih, kao što ih nije bilo ni u Srebrenici, Prijedoru, Ključu, Sanskom Mostu, Sarajevu itd. Oni, tzv. ljudi, kako se govori u ovom djelu knjige “Put za Foču”, “raspolagali su ogromnim iskustvom i poznavanjem najsurovijih metoda mučenja”. Jer, jedan od dijelova ove knjige je i “KRVNICI NEMAJU MILOSTI”, ali ni Čikić ne popušta, on ne prihvata ponude za treće zemlje, sve mu se daje da svjedoči – lažno protiv Bošnjaka koji su prije uhapšeni, ne vrijedi ni svojevrсно ispiranje mozga, udaranje, različiti oblici mučenja. On ostaje čvrst i

stalan, navodeći “Bol je uvijek šansa, mogućnost da postanemo bolji, da sagledamo život sa dublje strane” (str. 64).

Ne pomažu ni elektrošokovi. Sve dalje je isto, što se vidi iz naziva samih poglavlja: Nismo te doveli na odmor, Ima li kraja?, Strijeljanje i klanje, Moramo ga ludim napraviti, Sina smo ti zaklali, Zatvorski doktor, Čelija br. 6, Prva posjeta, Pa on se i ovdje bogu moli, Prva šetnja, Na njemu nema tragova sile, Je li to onaj Tomo?, Drugo lice ćelije, Nije teška robija nego robijaši, Prvo kupanje, Crvi iz očiju, Odlazak u Podgoricu, Kapa na koljeno, Posjeta Crvenog Krsta, Štrajk gladu, Pripreme pred suđenje, Iščekivanje, Bubreg ću ti odvaliti, Prvi dani suđenja, Ti si na redu I. Čikiću, Dokazni postupak, Završna riječ, Primjeri čovječanstva i junaštva, Presuda, i na kraju – Poslije mraka boli i svjetlo.

To je taj put za Bošnjake, ne samo u Bijelom Polju, nego i u Keratermu, Omarskoj, Trnopolju, Manjači, Sušici, Luci Brčko. Mnogi su ostali u masovnim grobnicama, neki se neće nikada ni naći. Ali, nije sve bilo kako su mislili velikodržavni projektanti. Jedan narod je ipak opstao. Neka nam je Ibrahim Čikić uzor, po upornosti, ustrajnosti, neustrašivosti, čovjek koji nije štedio ni svoj vid, ali je ostao ustrajan.

Knjiga Ibrahima Čikića, GDJE SUNCE NE GRIJE, je odgovor na zabranu sjećanja na zločine, ne samo na ovom području, nego na području cijele BiH, nad svim Bošnjacima. Nama trebaju ovakve knjige, šutnja je nešto najgore, neka nam je nauk deset genocida, za koje smo, može se tako reći saznali tek 90-ih godina prošlog stoljeća, kada je počeo jedanaesti. Da li je i posljednji?

Ibrahim Čikić, kao i mnogi drugi Bošnjaci, i dalje nije na miru – dželat traži žrtvu. Kao što je objavio časopis Kulin, marta 2010, “Na žalost sudski postupak protiv Ibrahima Čikića još traje. U međuvremenu jedino se promijenila osnova optužbe, pa se sada vodi parnični postupak, dželati traže novčanu nadoknadu od žrtve za navodnu duševnu bol koju im je nanio. Ročište je zakazano za 30. mart, bez poziva tuženom, samo sa oglašavanjem na oglasnoj tabli. I to je valjda pravda”.

Ili, kako će Čikić dodati u izjavi za jedan drugi list: “smatram da podaci koje sam iznio u knjizi potvrđuju i najnoviji Izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori američkog Stejt departmenta i evropskog Komiteta za sprečavanje torture i drugog nečovječnog postupanja i kažnjavanja Savjeta Evrope, u kojima se navodi “da policijski službenici i zatvorski čuvari, muče i zlostavljaju

uhapšene i zatvorenike, a tužilaštvo i sudovi ne istražuju te slučajeve...”

Zaista je ugledna recenzentna ekipa, te ostali koji su pisali predgovor i druge priloge:

“Rukopis pod naslovom “Gdje sunce ne grije” autora Ibrahima Čikića u prvom redu predstavlja autentično i potresno svjedočanstvo o stradanju Bošnjaka tokom netom minule krvave agresije izvršene nad Bosnom i Hercegovinom i njenim narodom – Bošnjacima.” (Prof. dr. Rešid Hafizović)

“Proces koji je vođen protiv Čikića i ostalih nevinih ljudi optuženih za terorizam bio je nastavak rata drugim sredstvima. Ovi nevinu ljudi osuđeni su iz istog razloga iz kojeg su i njihovi nevini sunarodnici u Bosni ubijani. Da, sve je to bio dio istog zločinačkog poduhvata. I da, Crna Gora jeste učestvovala u tom zločinu.” (Andrej Nikolaidis)

“Knjiga Ibrahima Čikića, pored bolnog prisjećanja i tragične ispo- vijesti, baca prkosno u lice čitaocu provokaciju, motiv za promišljanje, život za nezaboravljanje. (...) Njegova knjiga nije samo pisani trag jednom vremenu i sudbini “imena” koje nosimo, ona je odlučnost hrabrog čovjeka da spriječi da ćutanje ne nadglasa istinu.” (Miodrag Živanović).

Dodajemo, Ibrahim Čikić ne da da zaborav prekrije zločine. Dok svi šute pa i žrtve, čak 12 godina, Čikić to razbija svojom knjigom “Gdje

sunce ne grije”, opisujući kristalno jasno torturu bez ustezanja, sa prozivkom i nedodirljivih: Mila Đukanovića, Momira Bulatovića, Filipa Vujanovića, zatvorske ljekare i druge.

Imao je Čikić i podršku. Preko 100 intelektualaca je potpisalo peticiju podrške. Svrstavan je u najpoznatije ličnosti godine. Politika je, međutim, išla drugim drumom. Takva podrška javnosti, ono što je očigledno, nikada nije podstakla, tu novu Crnu Goru, sada samostalnu, da pokrene postupak protiv odgovornih, precizno navedenih u knjizi.

Naravno, oglasit će se, gle čuda neviđenog, oni kada, kao dželati, dižu optužnicu protiv Čikića. On se ne predaje, svojom knjigom širi istinu. To je uzor hrabrosti, nepokolebljivosti. Na te optužbe, Čikić će u Monitoru navesti: “Navodna privatna tužba instruisana je od represivnog državnog aparata i iza nje stoje akteri krvavih događaja 90-ih godina prošlog vijeka”.

Podržimo Ibrahima Čikića da istraje u svojoj borbi za pravdu, to je borba svih nas, svih demokratskih snaga.

Očigledno je da pravda neće doći lahko, trnovit je to put, to Bošnjaci- ma mora biti jasno. Vidimo to na scila- ma i haribdama Ibrahima, pravda se valja kao nepravda, brzo se okrene prema žrtvi, dželati je prisvajaju. Izvucimo pouke iz Čikićeve knjige,

njegovog otpora. Nad Bošnjacima je izvršeno dosta zločina, teških i masovnih, pa i onaj najteži, zločin nad svim zločinima – genocid. Trebat će nam dosta upornosti, istraživanja, dokumentovanja svjedočenja, zapisivanja, borbe protiv memoricida. Sa prestankom rada Haškog tribunala ne prestaje borba za pravdu, sudstvo na svim nivoima treba iskorištavati. Valja nama preko rijeke. Čikić je paradigma hrabrosti, sabura, ali ne i osvete, stoički sve podnosi, nada se da neko vidi šta se njemu radi, dodali bismo da će sunce jednom ipak ogrijati. Knjiga je napisana

lahkim stilom, ako to on može biti za ovakvu tugu i tragediju. Čita se u dahu, ali njen sadržaj ostavlja čitaoca bez daha. Neće Čikićeve knjige biti uvijek ovakve. Nadamo se ako Bog da i veselijim, optimističnijim, sa nadom u bolje sutra. Doći će i to vrijeme za našeg Ibrahima, za Bošnjake, za muslimane.

Nakon svega ovog recimo: Knjiga Ibrahima Čikića “Gdje sunce ne grije” treba da se čita, ali to nije dovoljno, ona treba i da se pamti ■

Prof. dr. Bećir Macić